

CENTRUM MEDYCZNE KSZTAŁCENIA PODYPLOMOWEGO

Program specjalizacji
w dziedzinie
REUMATOLOGII

dla lekarzy posiadających specjalizację I stopnia w dziedzinie
chorób wewnętrznych

AKTUALIZACJA 2018

Z upoważnienia Ministra Zdrowia
DYREKTOR
Departamentu Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Jakub Berezowski

13 LIS. 2018

Warszawa 2014

*zgodnie z załącznikiem nr 6, pkt I „Wykaz specjalizacji lekarskich”, lp. 70, do rozporządzenia
Ministra Zdrowia z dnia 2 stycznia 2013 r. w sprawie specjalizacji lekarzy
i lekarzy dentyistów (Dz. U. poz. 26)*

Program specjalizacji opracował zespół ekspertów w składzie:

1. Prof. dr hab. Witold Tlustochowicz – konsultant krajowy w dziedzinie reumatologii;
2. Prof. dr hab. Lidia Rutkowska-Sak – przedstawiciel konsultanta krajowego;
3. Prof. dr hab. Maria Majdan – przedstawiciel konsultanta krajowego;
4. Prof. dr hab. Eugeniusz Kucharz – przedstawiciel konsultanta krajowego;
5. Prof. dr hab. Piotr Wiland – przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Reumatologicznego;
6. Prof. dr hab. Anna Filipowicz-Sosnowska – przedstawiciel Naczelnej Rady Lekarskiej;
7. Prof. dr hab. Anna Jędryka-Góral – przedstawiciel Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego.

I. CELE SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

1. Uzyskane kompetencje zawodowe

Celem szkolenia specjalizacyjnego jest uzyskanie szczególnych kwalifikacji w dziedzinie reumatologii umożliwiających zgodnie ze współczesną wiedzą medyczną:

- 1) wykonywanie specjalistycznych świadczeń lekarskich i profilaktycznych z zakresu chorób układu mięśniowo-szkieletowego u dorosłych oraz u osób w wieku rozwojowym, w szczególności diagnozowanie, leczenie i monitorowanie reumatoidalnego zapalenia stawów, spondyloartropatii zapalnych, układowych chorób tkanki łącznej, chorób reumatycznych wieku rozwojowego, krystaloartropatii, choroby zwyrodnieniowej stawów, zapaleń stawów związanych z zakażeniem, amyloidozy, sarkoidozy, zmian stawowych towarzyszących innym chorobom układowym, miejscowych zespołów bólowych okołostawowych, fibromialgii, chorób metabolicznych kości, w tym osteoporozy;
- 2) wykonywanie aspiracji i nakłuwania stawów oraz tkanek okołostawowych, prowadzenia leczenia przeciwbólowego w zakresie dolegliwości z układu mięśniowo-szkieletowego oraz zlecenie i monitorowanie skuteczności zabiegów rehabilitacyjnych w chorobach układu ruchu;
- 3) orzekanie o potrzebie rehabilitacji leczniczej, czasowej niezdolności do pracy, uszczerbku na zdrowiu, wydawanie zaświadczeń lekarskich o stanie zdrowia pacjentom ubiegającym się o przyznanie świadczeń z zabezpieczenia społecznego choroby i jej następstw;
- 4) przygotowanie specjalistycznych opinii, zaświadczeń i wniosków dotyczących leczonych chorych;
- 5) udzielanie konsultacji lekarskich w dziedzinie reumatologii lekarzom innych specjalności;
- 6) prowadzenie promocji zdrowia i zapobiegania chorobom i urazom;
- 7) wykonywanie indywidualnej, specjalistycznej praktyki lekarskiej lub udzielanie świadczeń zdrowotnych w ramach grupowej praktyki lekarskiej w dziedzinie reumatologii;
- 8) kierowanie kliniką, oddziałem lub przychodnią reumatologiczną;
- 9) kierowanie specjalizacją w reumatologii innych lekarzy;
- 10) doskonalenie zawodowe innych pracowników medycznych;
- 11) kierowanie eksperymentem medycznym w dziedzinie reumatologii.

2. Uzyskane kompetencje społeczne

Lekarz w czasie szkolenia specjalizacyjnego kształtuje i rozwija postawę etyczną oraz doskonali kompetencje zawodowe, a w szczególności:

- 1) kierowanie się w swoich działaniach nadrzędną zasadą dobra chorego;

- 2) respektowanie społecznie akceptowanego systemu wartości oraz zasad deontologicznych;
- 3) umiejętność podejmowania decyzji oraz gotowość wzięcia odpowiedzialności za postępowanie swoje i powierzonego sobie zespołu;
- 4) umiejętność właściwej organizacji pracy własnej i harmonijnej współpracy w zespole;
- 5) umiejętność nawiązywania relacji z pacjentem oraz rodziną i opiekunem pacjenta, z poszanowaniem godności osobistej oraz zróżnicowania kulturowego, etnicznego i społecznego;
- 6) znajomość psychologicznych uwarunkowań relacji lekarz-pacjent;
- 7) umiejętność przekazywania informacji o stanie zdrowia, rokowaniach i postępowaniu diagnostyczno-terapeutycznym.

II. WYMAGANA WIEDZA

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu modułu specjalistycznego w zakresie reumatologii wykaże się przedstawioną poniżej wiedzą:

- 1) znajomość etiologii i patogenez chorób reumatycznych;
- 2) wiadomości z immunologii klinicznej, zwłaszcza rola limfocytów T i B, makrofagów, fibroblastów, komórek tucznych i śródbłonna w chorobach reumatycznych, cytokin, występujących przeciwciał;
- 3) znajomość epidemiologii i kosztów społecznych chorób reumatycznych;
- 4) znajomość obrazu klinicznego i następstw poszczególnych chorób;
- 5) znajomość objawów ze strony układu kostno-stawowego w przebiegu chorób nowotworowych, zakażeń i innych chorób narządów wewnętrznych, skóry i tkanki podskórnej oraz zaburzeń rozwojowych;
- 6) farmakoterapia chorób reumatycznych, w tym mechanizmy działania, wskazania i przeciwwskazania do preparatów leczniczych stosowanych w reumatologii;
- 7) farmakoekonomika stosowanego leczenia z uwzględnieniem bilansu kosztów samego leczenia, monitorowania farmakoterapii oraz skutków ekonomicznych zaniechania leczenia;
- 8) elementy medycyny ratunkowej (postępowanie w stanach zagrożenia życia, w tym w obrzęku płuc, nagłym zatrzymaniu krążenia, krwawieniu z przewodu pokarmowego, zaburzeniach metabolicznych powodujących zagrożenie życia, niewydolności nerek i nadnerczy);
- 9) podejmowanie decyzji o jak najszybszym zastosowaniu odpowiedniego leczenia;
- 10) ustalanie wskazań do wykonywania zabiegów reumoortopedycznych;
- 11) strategia postępowania w zwalczaniu bólu ostrego i przewlekłego, w tym stosowanie terapii według „drabiny analgetycznej” WHO, ustalanie wskazań do stosowania blokad przeciwbólowych i innych zabiegów, np. neurolyzy;
- 12) zasady edukacji chorego w reumatologii i promocji zdrowia;
- 13) teoretyczne zasady wykonywania badań diagnostycznych w reumatologii, takie jak: badania immunologiczne, radiologiczne, ultrasonografia, scyntygrafia, densytometria, rezonans magnetyczny, tomografia komputerowa, wskazania do kierowania na te badania oraz ich interpretacja;
- 14) znajomość zasad rehabilitacji chorób reumatycznych.

III. WYMAGANE UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNE

Oczekuje się, że po ukończeniu modułu specjalistycznego w zakresie reumatologii lekarz wykaże się umiejętnościami:

- 1) badania podmiotowego i przedmiotowego, w tym układu ruchu;
- 2) planowania badań diagnostycznych w poszczególnych przypadkach klinicznych;
- 3) wykonywania punkcji diagnostycznych, odbarczających i leczniczych stawów, wstrzyknięć okołostawowych;
- 4) oceny badań immunologicznych, radiologicznych, laboratoryjnych oraz płynu stawowego;
- 5) odpowiedniego doboru zabiegów rehabilitacyjnych i fizykoterapeutycznych.

IV. FORMY I METODY SZKOLENIA

A – Kursy specjalizacyjne obowiązkowe

Uwaga: Lekarz uzyska zaliczenie tylko tych kursów, które zostały wpisane na prowadzoną przez CMKP listę kursów specjalizacyjnych, publikowaną corocznie na stronie internetowej CMKP: www.cmkp.edu.pl.

Czas trwania kursów jest określony w dniach i godzinach dydaktycznych, przy czym 1 godzina dydaktyczna = 45 minut. Łączny czas trwania poszczególnych zajęć dydaktycznych w trakcie jednego dnia kursu nie może przekraczać 8 godzin dydaktycznych.

Wybrane kursy specjalizacyjne mogą być realizowane w formie e-learningowej.

1. Kurs wprowadzający: „Zarys reumatologii – podział chorób reumatycznych, epidemiologia, główne grupy chorób, patogenezą, diagnostyka i leczenie”

Zakres wiedzy:

- 1) badanie podmiotowe i przedmiotowe chorego;
- 2) patomorfologia stawów i chorób tkanki łącznej;
- 3) podział schorzeń reumatycznych;
- 4) rodzaje leków stosowanych w reumatologii;
- 5) reumatoidalne zapalenie stawów i spondyloartropatie zapalne – etiologia, patogenezą, postaciach klinicznych;
- 6) toczeń rumieniowaty układowy – etiologia, patogenezą, postaciach klinicznych;
- 7) choroba zwyrodnieniowa stawów – etiologia, patogenezą, postaciach klinicznych;
- 8) zespoły bólowe kręgosłupowo-korzeniowe (dyskopatie).

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne), w pierwszym roku trwania modułu specjalistycznego.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

2. Kurs: „Podstawy immunologii i immunologiczne techniki laboratoryjne”

Zakres wiedzy:

- 1) limfocyty T i B – ich rola w etiopatogenezie chorób reumatycznych;
- 2) rola makrofagów, fibroblastów, komórek tucznych i śródbłonna w chorobach reumatycznych;
- 3) autoprzeciwciała i przeciwciała do antygenów egzogennych istotne dla diagnostyki i/lub monitorowania chorób reumatycznych;

4) cytokiny.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

3. Kurs: „Reumatologia wieku rozwojowego”

Zakres wiedzy:

- 1) badanie podmiotowe i przedmiotowe chorego;
- 2) młodzieńcze idiopatyczne zapalenia stawów;
- 3) inne zapalne układowe choroby tkanki łącznej;
- 4) odrębności diagnostyczne chorób tkanki łącznej u dzieci;
- 5) leczenie chorób tkanki łącznej u dzieci;
- 6) zespół aktywacji makrofaga.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

4. Kurs: „Diagnostyka obrazowa chorób narządu ruchu”

Zakres wiedzy:

- 1) rekomendacje europejskie dotyczące diagnostyki chorób narządu ruchu;
- 2) klasyczna radiografia (8 godzin wykładowych = 1 dzień);
- 3) scyntygrafia, tomografia komputerowa, rezonans magnetyczny, diagnostyka ultrasonograficzna, DEXA (8 godzin = 1 dzień).

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

5. Kurs atestacyjny: „Aktualne rekomendacje diagnostyczne i terapeutyczne w reumatologii”

Zakres wiedzy:

Aktualnie obowiązujące rekomendacje międzynarodowe dotyczące:

- 1) przewlekłego zapalenia stawów;
- 2) układowej choroby tkanki łącznej;
- 3) choroby zwyrodnieniowej stawów i zespołów bólowych kręgosłupa;
- 4) chorób reumatycznych wieku rozwojowego;
- 5) chorób metabolicznych kości;
- 6) innych chorób reumatycznych;
- 7) leczenia bólu w chorobach reumatycznych.

Czas trwania kursu: 4 dni (32 godziny dydaktyczne).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

6. Kurs: „Geriatrya”

Zakres wiedzy:

- 1) komunikacja z chorym w podeszłym wieku:
 - a) trudności,
 - b) sposoby komunikacji,
 - c) udział w podejmowaniu decyzji diagnostycznych i terapeutycznych,
 - d) zasady współpracy z rodziną i/lub opiekunami;
- 2) zespoły psychogeriatryczne – rozpoznawanie i podstawy leczenia:
 - a) otępienie,
 - b) depresja,
 - c) majaczenie,
 - d) pobudzenie,
 - e) psychoza,
 - f) lęk,
 - g) apatia;
- 3) zmiany związane ze starzeniem a zmiany chorobowe – różnicowanie;
- 4) specyfika farmakoterapii chorych w podeszłym wieku;
- 5) zagrożenia związane z hospitalizacją wynikające z podeszłego wieku;
- 6) specyfika opieki ambulatoryjnej nad chorymi w podeszłym wieku;
- 7) opieka długoterminowa w domu i zakładach opiekuńczo-leczniczych – planowanie, współpraca z innymi placówkami ochrony zdrowia.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

7. Kurs: „Ratownictwo medyczne”

Cel kursu:

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu kursu wykaże się znajomością zaawansowanych technik resuscytacji krążeniowo-oddechowej oraz ratunkowego leczenia urazów.

Zakres wiedzy:

Dzień I. Wprowadzenie do medycyny ratunkowej, mechanizmy powstawania bólu oraz metody kontroli bólu przewlekłego:

- 1) historia rozwoju medycyny ratunkowej;
- 2) założenia organizacyjne i zadania medycyny ratunkowej we współczesnych systemach ochrony zdrowia. Podstawy prawne w Polsce;
- 3) struktura, organizacja i funkcjonowanie szpitalnego oddziału ratunkowego;
- 4) epidemiologia nagłych zagrożeń zdrowia i życia;
- 5) monitorowanie funkcji życiowych i ocena kliniczna pacjenta w szpitalnym oddziale ratunkowym;
- 6) śródszpitalna segregacja medyczna – *triage* śródszpitalny, dokumentacja medyczna, ruch chorych w SOR;
- 7) definicja i patomechanizm bólu przewlekłego;
- 8) klasyfikacja bólu;
- 9) ocena kliniczna chorego z bólem;
- 10) ocena nasilenia bólu (ilościowa) – skale bólowe;
- 11) charakterystyka bólu (ocena jakościowa) – kwestionariusze i inne narzędzia oceny jakościowej;

- 12) ocena skuteczności leczenia bólu przewlekłego;
- 13) ocena kliniczna chorego z bólem przewlekłym;
- 14) farmakoterapia bólu;
- 15) nefarmakologiczne metody kontroli bólu;
- 16) skutki niewłaściwej kontroli bólu.

Dzień II. Zaawansowana resuscytacja krążeniowo-oddechowa:

- 1) epidemiologia, klinika i diagnostyka nagłego zatrzymania krążenia;
- 2) podstawy zaawansowanej resuscytacji oddechowej u dorosłych: ratunkowa drożność dróg oddechowych, techniki prowadzenia oddechu zastępczego, monitorowanie jakości i skuteczności wentylacji zastępczej;
- 3) podstawy zaawansowanej resuscytacji krążenia u dorosłych: techniki bezprzyrządowego wspomaganie krążenia, technologie krążenia zastępczego, monitorowanie jakości i skuteczności krążenia zastępczego;
- 4) elektroterapia w nagłym zatrzymaniu krążenia i w stanach zagrażających NZK;
- 5) ratunkowe dostępy donaczyniowe;
- 6) farmakoterapia nagłego zatrzymania krążenia.

Dzień III. Zaawansowana resuscytacja krążeniowo-oddechowa (cd.):

- 1) epidemiologia i klinika nagłych zatrzymań krążenia u dzieci, odrębności anatomiczno-fizjologicznych wieku dziecięcego;
- 2) specyfika zaawansowanej resuscytacji krążeniowo-oddechowej noworodków, niemowląt i dzieci: drożność dróg oddechowych, wentylacja zastępcza, wspomaganie krążenia, farmako- i płynoterapia;
- 3) współczesne zalecenia i algorytmy prowadzenia resuscytacji krążeniowo-oddechowej: zespół resuscytacyjny – jego zadania i monitorowanie skuteczności;
- 4) resuscytacja krążeniowo-oddechowa w sytuacjach szczególnych: wstrząs anafilaktyczny, wstrząs kardiogeny, wstrząs septyczny, resuscytacja ciężarnych, podtopienie, hipotermia, porażenie prądem/piorunem, ostry zespół wieńcowy, udar mózgowy;
- 5) etyczne i prawne aspekty resuscytacji krążeniowo-mózgowej, DNR, stwierdzenie zgonu, śmierć mózgu;
- 6) wprowadzenie do intensywnej terapii poresuscytacyjnej: wentylacja zastępcza, protekcja centralnego układu nerwowego, hipotermia terapeutyczna, terapia nerkozastępcza, tlenoterapia hiperbaryczna.

Dzień IV. Ratunkowe leczenie urazów:

- 1) epidemiologia okołourazowych mnogich, ciężkich obrażeń ciała;
- 2) zadania ratownictwa medycznego i medycyny ratunkowej w postępowaniu okołourazowym: centra urazowe w Polsce – legislacja, finansowanie;
- 3) wstępna ocena poszkodowanych i postępowanie ratunkowe w mnogich obrażeniach okołourazowych w okresie przedszpitalnym: ocena kinetyki urazu, raport przedszpitalny, przekaz telemedyczny, transport chorego z obrażeniami okołourazowymi;
- 4) ocena wtórna pacjenta z mnogimi obrażeniami w szpitalnym oddziale ratunkowym: resuscytacja okołourazowa, *triage* śródszpitalny, diagnostyka przyłóżkowa, skale ciężkości urazów;
- 5) *Trauma team*: organizacja, zadania w leczeniu wstępnym obrażeń, ocena skuteczności;
- 6) krwotoki, okołourazowa resuscytacja płynowa;
- 7) wybrane procedury leczenia okołourazowego: drożność dróg oddechowych, torakotomia ratunkowa, drenaż opłucnowy, *damage control*.

Dzień V. Ratunkowe leczenie urazów (cd.):

- 1) specyfika urazów i postępowania okołourazowego u dzieci;
- 2) wybrane sytuacje leczenia okołourazowego: urazy u ciężarnych, obrażenia u osób w wieku podeszłym, urazy głowy i rdzenia kręgowego, urazy twarzoczaszki, urazy narządu wzroku, urazy klatki piersiowej, urazy kończyn, urazy jamy brzusznej i miednicy małej, urazy oparzeniowe, urazy postrzałowe;
- 3) zdarzenia masowe i katastrofy, *triage* przedszpitalny.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz sprawdzian testowy i sprawdzian praktyczny z wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzane przez kierownika kursu.

8. Kurs: „Zdrowie publiczne”

Część I: Zdrowie publiczne

Zakres wiedzy:

1. Wprowadzenie do zagadnień zdrowia publicznego:

- 1) ochrona zdrowia a zdrowie publiczne, geneza, przedmiot zdrowia publicznego jako dyscypliny naukowej i działalności praktycznej;
- 2) wielosektorowość i multidyscyplinarność ochrony zdrowia, prozdrowotna polityka publiczna w krajach wysokorozwiniętych;
- 3) aktualne problemy zdrowia publicznego w Polsce i UE.

2. Organizacja i ekonomika zdrowia:

- 1) systemy ochrony zdrowia na świecie - podstawowe modele organizacji i finansowania, transformacje systemów – ich przyczyny, kierunki i cele zmian;
- 2) zasady organizacji i finansowania systemu opieki zdrowotnej w Polsce;
- 3) instytucje zdrowia publicznego w Polsce: Państwowa Inspekcja Sanitarna, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, Krajowe Centrum Do Spraw AIDS, zadania własne samorządu terytorialnego oraz administracji centralnej: organizacja, zadania, instrumenty działania;
- 4) wspólnotowe i międzynarodowe regulacje prawne ochrony zdrowia;
- 5) podstawowe pojęcia ekonomii zdrowia: popyt i podaż świadczeń zdrowotnych; odmienności rynku świadczeń zdrowotnych od innych towarów i usług, asymetria informacji i pełnomocnictwo, koncepcje potrzeby zdrowotnej, równość i sprawiedliwość społeczna oraz efektywność jako kryterium optymalnej alokacji zasobów, koszty bezpośrednie i pośrednie choroby, koszty terapii i następstw choroby;
- 6) ocena technologii medycznych jako narzędzie podejmowania decyzji alokacji publicznych środków na opiekę zdrowotną;
- 7) zasady funkcjonowania systemu refundacji leków w Polsce: cele i narzędzia polityki lekowej państwa a regulacje wspólnotowe;
- 8) wskaźniki stanu zdrowia i funkcjonowania opieki zdrowotnej w krajach OECD.

3. Zdrowie ludności i jego ocena:

- 1) pojęcie zdrowia i choroby – przegląd wybranych koncepcji teoretycznych;
- 2) społeczne i ekonomiczne determinanty zdrowia;
- 3) podstawowe pojęcia epidemiologii, mierniki rozpowszechnienia zjawisk zdrowotnych w populacji;
- 4) epidemiologia jako narzędzie zdrowia publicznego: źródła informacji o sytuacji zdrowotnej oraz określanie potrzeb zdrowotnych ludności;

- 5) sytuacja zdrowotna Polski na tle Europy i świata;
- 6) procesy demograficzne a planowanie celów systemu ochrony zdrowia;
- 7) epidemiologia wybranych chorób zakaźnych: zakażenia wewnątrzszpitalne w Polsce i w Europie.

4. Promocja i profilaktyka zdrowotna:

- 1) podstawowe definicje: profilaktyka, promocja zdrowia, edukacja zdrowotna;
- 2) geneza, kierunki działania i strategie promocji zdrowia;
- 3) rola edukacji pacjenta w systemie opieki zdrowotnej;
- 4) zasady Evidence Based Public Health;
- 5) programy zdrowotne jako narzędzie profilaktyki i promocji zdrowia (Narodowy Program Zdrowia, Narodowy Program Zwalczenia Chorób Nowotworowych, Narodowy Program Przeciwdziałania Chorobom Cywilizacyjnym – POL-HEALTH, Narodowy Program Wyrównywania Dostępności do Profilaktyki i Leczenia Chorób Układu Sercowo Naczyniowego POLKARD, Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce, Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego, przegląd programów samorządowych).

5. Bioetyka:

- 1) etyczne podstawy zdrowia publicznego: prawa człowieka a system opieki zdrowotnej, etyczne modele systemów opieki zdrowotnej, wolność indywidualna i jej granice w obszarze polityki zdrowotnej, solidaryzm społeczny, sprawiedliwość w dostępie do świadczeń zdrowotnych, równy dostęp do świadczeń zdrowotnych;
- 2) kluczowe wartości zdrowia publicznego: wartość zdrowia, wartość autonomii pacjenta, prywatność, zdrowie populacji, odpowiedzialność obywatela a odpowiedzialność władz publicznych za jego zdrowie;
- 3) wybrane dylematy etyczne zdrowia publicznego: równość dostępu do świadczeń a efektywność systemu opieki zdrowotnej, wysoka jakość świadczeń a efektywność systemu opieki zdrowotnej, wszechstronność a równość w dostępie do świadczeń, pluralizm światopoglądowy a działania władz publicznych w obszarze zdrowia publicznego, wyrównywanie nierówności zdrowotnych, refundacja kosztów leczenia i leków, finansowanie procedur o wysokiej kosztocłonności, finansowanie leczenia chorób rzadkich;
- 4) rola lekarza w zdrowiu publicznym: lekarskie standardy etyczne i ich związek ze zdrowiem publicznym, lekarz w promocji i profilaktyce zdrowotnej, konflikty interesów pracowników ochrony zdrowia;
- 5) zagadnienia zdrowia publicznego w wybranych regulacjach bioetycznych: regulacje etyczne samorządów zawodów medycznych, Europejska Konwencja Bioetyczna.

Czas trwania części I: 5 dni (40 godzin dydaktycznych).

Część II: Orzecznictwo lekarskie

Zakres wiedzy:

- 1) system zabezpieczenia społecznego choroby i jej następstw w Polsce;
- 2) rodzaje świadczeń z zabezpieczenia społecznego oraz warunki ich nabywania;
- 3) ogólne zasady i tryb przyznawania świadczeń dla ubezpieczonych i ich rodzin;
- 4) rola i zadania lekarzy leczących w procesie ubiegania się przez pacjenta o przyznanie świadczeń z zabezpieczenia społecznego;
- 5) rola orzecznictwa lekarskiego w zabezpieczeniu społecznym;
- 6) zasady i tryb orzekania lekarskiego o:
 - a) czasowej niezdolności do pracy,
 - b) potrzebie rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej,

- c) okolicznościach uzasadniających przyznanie uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego lub przedłużonego okresu zasiłkowego,
 - d) celowości przekwalifikowania zawodowego,
 - e) prawie do renty socjalnej,
 - f) niezdolności do pracy zarobkowej i jej stopniach,
 - g) całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym,
 - h) inwalidztwie funkcjonariuszy i żołnierzy zawodowych,
 - i) niezdolności do samodzielnej egzystencji,
 - j) okresie trwania: niezdolności do pracy, niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, niezdolności do samodzielnej egzystencji,
 - k) niepełnosprawności dzieci i dorosłych,
 - l) procentowym uszczerbku na zdrowiu;
- 7) opiniodawstwo sądowo-lekarskie;
 - 8) Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF);
 - 9) orzecznictwo lekarskie w ubezpieczeniach komercyjnych;
 - 10) rola kompleksowej rehabilitacji w prewencji rentowej.

Czas trwania części II: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Czas trwania kursu ogółem – część I i część II: 8 dni (64 godziny dydaktyczne).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie kolokwium z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzane przez kierownika kursu.

9. Kurs: „Prawo medyczne”

Cel kursu:

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu kursu wykaże się znajomością podstawowych przepisów prawa w zakresie wykonywania zawodu lekarza i lekarza dentystry oraz odpowiedzialności.

Zakres wiedzy:

- 1) zasady sprawowania opieki zdrowotnej w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) zasady wykonywania działalności leczniczej:
 - a) świadczenia zdrowotne,
 - b) podmioty lecznicze – rejestracja, zasady działania, szpitale kliniczne, nadzór,
 - c) działalność lecznicza lekarza, lekarza dentystry w formie praktyki zawodowej,
 - d) nadzór specjalistyczny i kontrole;
- 3) zasady wykonywania zawodu lekarza:
 - a) definicja zawodu lekarza,
 - b) prawo wykonywania zawodu,
 - c) uprawnienia i obowiązki zawodowe lekarza,
 - d) kwalifikacje zawodowe,
 - e) eksperyment medyczny,
 - f) zasady prowadzenia badań klinicznych,
 - g) dokumentacja medyczna,
 - h) prawa pacjenta a powinności lekarza (pojęcie świadomej zgody, prawo do odmowy udzielenia świadczenia),
 - i) stwierdzenie zgonu i ustalenie przyczyn zgonu;
- 4) zasady powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego:
 - a) prawa i obowiązki osoby ubezpieczonej i lekarza ubezpieczenia zdrowotnego,

- b) organizacja udzielania i zakres świadczeń z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego,
- c) dokumentacja związana z udzielaniem świadczeń z tytułu ubezpieczenia;
- 5) zasady wypisywania recept na leki oraz zleceń na wyroby medyczne;
- 6) zasady działania samorządu lekarskiego:
 - a) zadania izb lekarskich,
 - b) prawa i obowiązki członków samorządu lekarskiego,
 - c) odpowiedzialność zawodowa lekarzy – postępowanie wyjaśniające przed rzecznikiem odpowiedzialności zawodowej, postępowanie przed sądem lekarskim,
- 7) uregulowania szczególne dotyczące postępowania lekarza w innych ustawach, w tym w szczególności:
 - a) sztucznej prokreacji,
 - b) przeszczepiania narządów i tkanek,
 - c) przerywania ciąży,
 - d) zabiegów estetycznych,
 - e) leczenia paliatywnego i stanów terminalnych,
 - f) chorób psychicznych,
 - g) niektórych chorób zakaźnych,
 - h) przeciwdziałania i leczenia uzależnień,
 - i) badań klinicznych;
- 8) odpowiedzialność prawna lekarza – karna, cywilna:
 - a) odpowiedzialność karna (nieudzielenie pomocy, działanie bez zgody, naruszenie tajemnicy lekarskiej),
 - b) odpowiedzialność cywilna (ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej).

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie kolokwium z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzane przez kierownika kursu.

B – Kursy specjalizacyjne fakultatywne

Wymagane jest zaliczenie 5 dni (40 godzin szkolenia) kursów wybranych przez lekarza.

1. Kurs: „Choroby stawów wywołane przez kryształy i diagnostyka laboratoryjna płynu stawowego”

Zakres wiedzy:

- 1) dna moczanowa i hiperurykemia;
- 2) choroby związane z odkładaniem się pirofosforanów wapnia i hydroksyapatytów;
- 3) aspiracja i nakłuwanie stawów i tkanek miękkich – wskazania, przeciwwskazania, techniki wykonywania nakłucia do poszczególnych stawów;
- 4) analiza płynu stawowego.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

2. Kurs: „Spondyloartropatie zapalne i związek zakażenia z zapaleniem stawów: a) reaktywne zapalenia stawów i spondyloartropatie zapalne, b) choroby zakaźne a choroby reumatyczne”

Zakres wiedzy:

- 1) reaktywne zapalenie stawów i spondyloartropatie zapalne:
 - a) zeszywniające zapalenie stawów kręgosłupa,
 - b) zespół SARA i niezróżnicowana spondyloartropatia,
 - c) łuszczycowe zapalenie stawów,
 - d) zapalenie stawów na tle enteropatii,
 - e) diagnostyka reaktywnych zapaleń stawów;
- 2) choroby zakaźne a choroby reumatyczne:
 - a) zapalenie stawów bakteryjne,
 - b) choroba z Lyme,
 - c) choroby stawów na tle zakażeń wirusowych,
 - d) choroby stawów wywoływane przez *Chlamydia trachomatis*.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

3. Kurs: „Twardzina ograniczona i uogólniona”

Zakres wiedzy:

- 1) klasyfikacja i diagnostyka różnicowa twardziny;
- 2) patogenezę, zaburzenia immunologiczne i krążeniowe w twardzinie;
- 3) objawy kliniczne twardziny;
- 4) leczenie twardziny;
- 5) eozynofilowe zapalenie powięzi.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

4. Kurs: „Postępy w diagnozowaniu i leczeniu chorób reumatycznych z elementami genetyki klinicznej: a) zarys genetyki klinicznej, b) postępy w diagnozowaniu i leczeniu niektórych chorób reumatycznych”

Zakres wiedzy:

- 1) zarys genetyki klinicznej:
 - a) układ zgodności tkankowej,
 - b) metody badań genetycznych,
 - c) związek układu zgodności tkankowej z chorobami autoimmunologicznymi,
 - d) terapia genowa;
- 2) postępy w diagnozowaniu i leczeniu niektórych chorób reumatycznych:
 - a) amyloidoza,
 - b) zapalenie naczyń,
 - c) zespół antyfosfolipidowy,
 - d) diagnostyka i leczenie powikłań narządowych chorób tkanki łącznej,
 - e) nowe trendy w leczeniu reumatoidalnego zapalenia stawów.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

5. Kurs: „Stany zagrożenia życia w reumatologii”

Zakres wiedzy:

- 1) ostra i przewlekła niewydolność serca;
- 2) ostra i przewlekła niewydolność oddechowa;
- 3) niewydolność nerek;
- 4) aplazja szpiku, ostre białaczki;
- 5) perforacje i krwawienie z przewodu pokarmowego;
- 6) ostre reakcje polekowe w tym wstrząs, uszkodzenie szpiku i wątroby;
- 7) zagrożenie życia powodowane przez choroby reumatyczne (w tym: toczeń rumieniowaty układowy, zespół antyfosfolipidowy, zespół HELLP, zapalenia naczyń).

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

6. Kurs: „Zespoły chorobowe obejmujące układ mięśniowo-szkieletowy”

Zakres wiedzy:

- 1) sarkoidoza;
- 2) zespół algodystroficzny;
- 3) zespół nadmiernej wiotkości;
- 4) zespół kanału nadgarstka;
- 5) zapalenie wielochrzęstne;
- 6) reumatyzm tkanek miękkich;
- 7) choroba zwyrodnieniowa stawów.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

7. Kurs: „Zasady rehabilitacji chorób reumatycznych”

Zakres wiedzy:

- 1) rodzaje poszczególnych zabiegów fizykoterapeutycznych;
- 2) przyrządy pomocowe oraz charakterystyka stosowanych splintów;
- 3) stosowanie zabiegów w różnych chorobach reumatycznych;
- 4) leczenie sanatoryjne.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

8. Kurs: „Osteoporozy pierwotne i wtórne”

Zakres wiedzy

- 1) metabolizm tkanki kostnej;
- 2) czynniki zagrożenia złamaniami, FRAX index;
- 3) densytometria;
- 4) osteoporoza pomenopauzalna;

- 5) osteoporoza u mężczyzn;
- 6) osteoporozy wtórne;
- 7) algorytm postępowania diagnostycznego i terapeutycznego.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

9. Kurs „Kapilaroskopia jako metoda diagnostyczna zaburzeń mikrokrążenia w chorobach wewnętrznych”

Zakres wiedzy:

- 1) prezentacja metody i jej zastosowanie w praktyce reumatologicznej.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

10. Kurs: „Toczeń rumieniowaty układowy i układowe zapalenia naczyń”

Zakres wiedzy:

- 1) definicje poszczególnych chorób;
- 2) kryteria diagnostyczne/klasyfikacyjne;
- 3) rekomendacje diagnostyczno-terapeutyczne.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

C – Staże kierunkowe

Lekarz jest zobowiązany do odbycia niżej wymienionych staży. Czas trwania stażu podany jest w tygodniach i dniach roboczych w wymiarze czasu pracy 7 godzin 35 minut dziennie. Staż należy przedłużyć o każdy dzień nieobecności, w tym również o dni ustawowo wolne od pracy w danym roku.

1. Staż podstawowy w zakresie reumatologii

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) znajomość etiologii i patogenezы chorób reumatycznych;
- 2) wiadomości z immunologii klinicznej, zwłaszcza rola limfocytów T i B, makrofagów, fibroblastów, komórek tucznych i śródbłónka w chorobach reumatycznych, cytokin, występujących przeciwciał;
- 3) znajomość epidemiologii i kosztów społecznych chorób reumatycznych;
- 4) znajomość obrazu klinicznego i następstw poszczególnych chorób;
- 5) znajomość objawów ze strony układu kostno-stawowego w przebiegu chorób nowotworowych, zakażeń i innych chorób narządów wewnętrznych, skóry i tkanki podskórnej oraz zaburzeń rozwojowych;
- 6) farmakoterapia chorób reumatycznych, w tym mechanizmów działania, wskazania i przeciwwskazania do preparatów leczniczych stosowanych w reumatologii;

- 7) farmakoekonomika stosowanego leczenia z uwzględnieniem bilansu kosztów samego leczenia, monitorowania farmakoterapii oraz skutków ekonomicznych zaniechania leczenia;
- 8) elementy medycyny ratunkowej (postępowanie w stanach zagrożenia życia, w tym w obrzęku płuc, nagłym zatrzymaniu krążenia, krwawieniu z przewodu pokarmowego, zaburzeniach metabolicznych powodujących zagrożenie życia, niewydolności nerek i nadnerczy);
- 9) podejmowanie decyzji o jak najszybszym zastosowaniu odpowiedniego leczenia;
- 10) ustalanie wskazań do wykonywania zabiegów reumoortopedycznych;
- 11) strategia postępowania w zwalczaniu bólu ostrego i przewlekłego, w tym stosowanie terapii według „drabiny analgetycznej” WHO, ustalanie wskazań do stosowania blokad przeciwbólowych i innych zabiegów, np. neurolizy;
- 12) zasady edukacji chorego w reumatologii i promocji zdrowia;
- 13) teoretyczne zasady wykonywania badań diagnostycznych w reumatologii, takie jak: badania immunologiczne, radiologiczne, ultrasonografia, scyntygrafia, densytometria, rezonans magnetyczny, tomografia komputerowa, wskazania do kierowania na te badania oraz ich interpretacja;
- 14) znajomość zasad rehabilitacji chorób reumatycznych.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) badanie podmiotowe i przedmiotowe, w tym układu ruchu;
- 2) planowania badań diagnostycznych w poszczególnych przypadkach klinicznych;
- 3) wykonywanie punkcji diagnostycznych, odbarczających i leczniczych stawów, wstrzyknięć okołostawowych;
- 4) ocena badań immunologicznych, radiologicznych, laboratoryjnych oraz płynu stawowego;
- 5) dobór odpowiednich zabiegów rehabilitacyjnych i fizykoterapeutycznych.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika specjalizacji):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika specjalizacji wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 59 tygodni (295 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie reumatologii.

2. Staż kierunkowy w zakresie reumatologii wieku rozwojowego

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) problematyka chorób reumatycznych wieku rozwojowego:
 - a) młodzieńcze idiopatyczne zapalenia stawów,
 - b) młodzieńczy toczень rumieniowaty układowy,
 - c) młodzieńcze zapalenie skórno-mięśniowe,
 - d) twardzina w wieku rozwojowym,
 - e) gorączka reumatyczna,
 - f) spondyloartropatie młodzieńcze.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) umiejętność badania przedmiotowego i podmiotowego pacjentów w wieku rozwojowym.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 6 tygodni (30 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie reumatologii lub ww. stażu.

3. Staż kierunkowy w zakresie metod obrazowania układu kostno-stawowego

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) technika wykonywania badań radiologicznych, ultrasonograficznych, scyntygraficznych, rezonansu magnetycznego i tomografii komputerowej oraz interpretacji zdjęć radiologicznych;
- 2) zasady postępowania przy wykonywaniu badań radiologicznych, scyntygraficznych, USG, rezonansu magnetycznego (MRI), tomografii komputerowej (CT) narządu ruchu i badań densytometrycznych;
- 3) wskazania do wykonywania badań rezonansu magnetycznego, tomografii komputerowej i scyntygrafii narządu ruchu oraz badań densytometrycznych.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) interpretacja radiogramów narządu ruchu;
- 2) interpretacja uzyskanych wyników badania USG, MRI, tomografii komputerowej, scyntygrafii narządu ruchu.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 1 tydzień (5 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie radiologii i diagnostyki obrazowej lub ww. stażu.

4. Staż kierunkowy w zakresie ortopedii

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) wskazania i przeciwwskazania do wykonywania zabiegów reumoortopedycznych;
- 2) zasady postępowania z chorymi w okresie okołoperacyjnym i prowadzenie rehabilitacji pooperacyjnej;
- 3) podstawy techniki wykonywania zabiegów reumoortopedycznych z uwzględnieniem rodzaju stosowanych endoprotez;
- 4) wskazania i przeciwwskazania do wykonywania endoprotezoplastyki;
- 5) techniki prowadzenia zabiegów metodą artroskopową;
- 6) metody wykonywania synowektomii, wskazania do wykonywania synowektomii.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) ocena makroskopowej zmienionej błony maziowej obserwowanej w trakcie zabiegów artroskopowych lub synowektomii;

- 2) pobranie i zabezpieczenie materiału do oceny histologicznej.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 1 tydzień (5 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie ortopedii i traumatologii narządu ruchu lub ww. stażu.

5. Staż kierunkowy w zakresie neurologii

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) technika badania neurologicznego;
- 2) objawy ze strony układu nerwowego w przebiegu chorób reumatycznych ze szczególnym uwzględnieniem chorób tkanki łącznej, choroby z Lyme i zapaleń naczyń;
- 3) objawy ze strony narządu ruchu towarzyszące chorobom układu nerwowego, takie jak stwardnienie rozsiane i inne;
- 4) zespoły uciskowe nerwów obwodowych;
- 5) choroby mięśni zapalne i niezapalne;
- 6) neuralgia;
- 7) wskazania do przeprowadzenia badania elektromiograficznego oraz elektroencefalograficznego.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) wykonanie badania neurologicznego;
- 2) interpretacja neurologicznych objawów patologicznych.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 1 tydzień (5 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie neurologii lub ww. stażu.

6. Staż kierunkowy w zakresie rehabilitacji

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) wskazania do prowadzenia zabiegów fizykoterapeutycznych i kinezyterapii;
- 2) podstawy teoretyczne mechanizmów działania poszczególnych zabiegów.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) ocena efektu przeprowadzonej rehabilitacji;
- 2) interpretacja bolesności oraz zakresu ruchomości stawów obwodowych i kręgosłupa.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;

- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 1 tydzień (5 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie rehabilitacji medycznej lub ww. stażu.

7. Staż kierunkowy w poradni reumatologicznej

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) specyfika ambulatoryjnego prowadzenia chorych reumatycznych;
- 2) postępowanie w chorobach reumatycznych spotykanych głównie w praktyce ambulatoryjnej (w szczególności osób z chorobą zwyrodnieniową stawów, fibromialgią i innymi zespołami objawów klinicznych reumatyzmu tkanek miękkich, krystalopatiami, spondyloartropatią zapalną) oraz monitorowanie chorych z ustalonym postępowaniem terapeutycznym;
- 3) wskazania do stosowania farmako- i fizykoterapii oraz rehabilitacji w warunkach ambulatoryjnych;
- 4) wskazania do leczenia szpitalnego.

Zakres umiejętności praktycznych:

- monitorowanie przebiegu choroby z uwzględnieniem badań, które obowiązują przy stosowaniu leków w reumatologii.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 6 tygodni (30 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia ww. stażu.

8. Staż kierunkowy w oddziale dermatologii

Zakres wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych:

- 1) specyfika najczęstszych chorób dermatologicznych;
- 2) postępowanie w chorobach dermatologicznych;
- 3) wskazania do stosowania farmako- i fizykoterapii;
- 4) wskazania do leczenia szpitalnego.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 1 tydzień (5 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie dermatologii i wenerologii lub ww. stażu.

9. Staż kierunkowy w poradni leczenia bólu

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) instrumentalne metody zwalczania bólu;
- 2) stosowanie opioidów w leczeniu przewlekłego bólu nienowotworowego;
- 3) wskazania i przeciwwskazania do wykonywania zabiegów mających na celu zwalczanie bólu sposobami postępowania przy wdrażaniu i odstawianiu opioidów.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) wykonywanie blokad przeciwbólowych;
- 2) udzielanie instruktażu przewlekle chorym leczonym opioidami oraz monitorowanie przebiegu leczenia.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 1 tydzień (5 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia ww. stażu.

10. Staż kierunkowy w oddziale wskazanym przez konsultanta wojewódzkiego

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) problematyka chorób reumatycznych takich jak:
 - a) toczeń rumieniowaty układowy i inne układowe choroby tkanki łącznej,
 - b) układowe zapalenia naczyń,
 - c) powikłania narządowe reumatoidalnego zapalenia i innych przewlekłych zapaleń stawów;
- 2) farmakoterapia trudnych przypadków, w tym problematyka leczenia lekami biologicznymi.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) ocena kliniczna aktywności choroby;
- 2) praktyczne zastosowanie nowych metod diagnostycznych i terapeutycznych;
- 3) prowadzenie programów terapeutycznych.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 4 tygodnie (20 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie reumatologii lub ww. stażu wskazana przez konsultanta wojewódzkiego.

D – Szkolenie umiejętności wykonywania zabiegów i procedur medycznych

Lekarz zobowiązany jest nabyć umiejętność:

- 1) wstrzyknięć do- i okołostawowych;
- 2) pobrania płynu stawowego w celu diagnostycznym.

E – Samokształcenie

Lekarz jest zobowiązany do ciągłego i aktywnego samokształcenia w celu pogłębiania swojej wiedzy, śledzenia postępów w dziedzinie reumatologii, a w szczególności korzystania z polecanych pozycji piśmiennictwa, uczestniczenia w posiedzeniach edukacyjnych towarzystw naukowych, napisania publikacji i udziału w innych formach samokształcenia wskazanych przez kierownika specjalizacji.

1. Studiowanie piśmiennictwa

Lekarz powinien korzystać z aktualnych podręczników i czasopism naukowych z zakresu reumatologii, a także z innych źródeł wiedzy wskazanych przez kierownika specjalizacji.

2. Udział w działalności edukacyjnej towarzystw naukowych

Lekarz powinien aktywnie uczestniczyć w posiedzeniach oddziałów Polskiego Towarzystwa Reumatologicznego i Towarzystwa Internistów Polskich oraz w konferencjach ogólnopolskich organizowanych przez Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Reumatologicznego.

Lekarz powinien wygłosić przynajmniej jedną pracę na posiedzeniu naukowym Polskiego Towarzystwa Reumatologicznego lub Towarzystwa Internistów Polskich.

3. Przygotowanie publikacji

Lekarz jest zobowiązany do napisania pracy naukowej opublikowanej w recenzowanym czasopiśmie medycznym, której lekarz jest autorem lub współautorem, lub pracy poglądowej – na temat objęty programem specjalizacji.

4. Dodatkowe dni na samokształcenie

Lekarzowi odbywającemu kształcenie specjalizacyjne przysługuje od dnia 1 stycznia 2019 r., 6 dni rocznie na samokształcenie, przeznaczonych na udział w konferencjach, kursach naukowych, kursach doskonalących i innych szkoleniach, związanych bezpośrednio z realizowaną przez lekarza dziedziną szkolenia specjalizacyjnego, zgodnie z wyborem i potrzebami edukacyjnymi lekarza. Termin i sposób wykorzystania przez lekarza dodatkowych dni na samokształcenie wskazuje w uzgodnieniu z lekarzem kierownikiem specjalizacji poprzez odpowiednie skrócenie innych obowiązkowych elementów szkolenia specjalizacyjnego. Skrócenie to nie może dotyczyć kursów specjalizacyjnych a jedynie stażu podstawowego lub staży kierunkowych, przy czym wszystkie elementy szkolenia specjalizacyjnego (staże) muszą być zrealizowane i zaliczone. Kierownik specjalizacji w pierwszej kolejności decyduje o odpowiednim skróceniu czasu trwania stażu podstawowego, a jedynie w przypadku braku takiej możliwości odpowiednio skraca czas trwania staży kierunkowych, przy czym staż kierunkowy nie może ulec skróceniu o więcej niż połowę czasu trwania przewidzianą programem specjalizacji. Dodatkowe dni na samokształcenie nie wykorzystane w danym roku specjalizacji nie przechodzą na kolejne lata szkolenia specjalizacyjnego.

V. OCENA WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH

1. Sprawdziany i kolokwia z wiedzy teoretycznej

Lekarz jest zobowiązany do:

- 1) zaliczenia sprawdzianu lub kolokwium na zakończenie każdego kursu specjalizacyjnego z zakresu wiedzy objętej programem kursu – u kierownika kursu;

- 2) złożenia kolokwium na zakończenie każdego stażu z zakresu wiedzy objętej programem stażu – u kierownika stażu/specjalizacji.

2. Kolokwia cząstkowe

Lekarz zalicza u kierownika specjalizacji niżej wymienione kolokwia o tematyce:

- 1) układowe choroby tkanki łącznej;
- 2) reumatoidalne zapalenie stawów;
- 3) spondyloartropatie zapalne i reaktywne zapalenie stawów;
- 4) odczynowe zapalenie stawów;
- 5) reumatologia wieku rozwojowego;
- 6) krystaloartropatie;
- 7) metaboliczne choroby układu kostno-stawowego;
- 8) uwarunkowane genetycznie choroby układu kostno-stawowego;
- 9) choroba zwyrodnieniowa stawów;
- 10) reumatyzm tkanek miękkich.

3. Bieżąca ocena oraz sprawdziany umiejętności praktycznych

Bieżącej oceny nabywanych przez lekarza umiejętności praktycznych dokonuje kierownik specjalizacji lub kierownik stażu, w czasie poszczególnych staży. Lekarz jest zobowiązany do zaliczenia po każdym stażu sprawdzianu z umiejętności praktycznych, tj. wykonanych przez lekarza samodzielnie lub jako pierwsza asysta zabiegów i procedur medycznych objętych programem stażu, co zostaje odnotowane w karcie szkolenia specjalizacyjnego w formie potwierdzenia zaliczenia stażu.

Lekarz zdaje u kierownika specjalizacji sprawdziany umiejętności praktycznych w zakresie:

- 1) badania podmiotowego i przedmiotowego;
- 2) badania stawów obwodowych i kręgosłupa;
- 3) wykonywania punkcji diagnostycznych, odbarczających i leczniczych stawów;
- 4) oceny badań obrazowych i laboratoryjnych ze szczególnym uwzględnieniem płynu stawowego;
- 5) wskazań i przeciwwskazań do wykonywania zabiegów reumoortopedycznych;
- 6) wskazań i przeciwwskazań do wykonywania zabiegów rehabilitacyjnych i fizykoterapeutycznych.

4. Ocena pracy naukowej lub pogładowej

Kierownik specjalizacji ocenia przygotowane przez lekarza opracowanie teoretyczne objęte programem specjalizacji: pracę naukową lub pogładową.

VI. CZAS TRWANIA SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

Czas trwania szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie reumatologii dla lekarzy posiadających specjalizację I stopnia w dziedzinie chorób wewnętrznych wynosi 2 lata.

Lp.	Przebieg szkolenia	Czas trwania	
		liczba tygodni	liczba dni roboczych
1	Staż podstawowy w zakresie reumatologii	59	295
2	Staż kierunkowy w zakresie reumatologii wieku rozwojowego	6	30

Program specjalizacji w dziedzinie reumatologii dla lekarzy posiadających specjalizację
I stopnia w dziedzinie chorób wewnętrznych

3	Staż kierunkowy w zakresie metod obrazowania układu kostno-stawowego	1	5
4	Staż kierunkowy w zakresie ortopedii	1	5
5	Staż kierunkowy w zakresie neurologii	1	5
6	Staż kierunkowy w zakresie rehabilitacji	1	5
7	Staż kierunkowy w poradni reumatologicznej	6	30
8	Staż kierunkowy w oddziale dermatologii	1	5
9	Staż kierunkowy w poradni leczenia bólu	1	5
10	Staż kierunkowy w oddziale wskazanym przez konsultanta wojewódzkiego	4	20
11	Kursy specjalizacyjne	7 tyg	35
12	Urlopy wypoczynkowe	10 tyg. i 2 dni	52
13	Dni ustawowo wolne od pracy	5 tyg. i 1 dzień	26
14	Samokształcenie	4 dni	4
	Łącznie	104 tyg. i 2 dni	522
	Dodatkowe dni na samokształcenie (6 dni w każdym roku specjalizacji) przeznaczone na udział w konferencjach, kursach naukowych i doskonalących i innych szkoleniach w danej dziedzinie specjalizacji do wyboru lekarza	2 tyg. i 2 dni	12

W przypadku, gdy w czasie odbywania modułu specjalistycznego przypadnie rok przestępny, czas przewidziany na samokształcenie ulega zwiększeniu o jeden dzień.

VII. PAŃSTWOWY EGZAMIN SPECJALIZACYJNY

Szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie reumatologii kończy się Państwowym Egzaminem Specjalizacyjnym, złożonym z egzaminu testowego i egzaminu ustnego:

- 1) egzamin testowy stanowi zbiór pytań testowych wielokrotnego wyboru z zakresu wymaganej wiedzy określonej w programie specjalizacji;
- 2) egzamin ustny zawiera pytania ustne problemowe, dotyczące wymaganej wiedzy określonej w programie specjalizacji.

**Załącznik do programu specjalizacji w dziedzinie reumatologii dla
lekarzy posiadających specjalizację I stopnia w dziedzinie chorób
wewnętrznych**

STANDARDY AKREDYTACYJNE PODMIOTÓW SZKOLĄCYCH

– warunki, jakie musi spełnić jednostka w celu zapewnienia realizacji
programu specjalizacji w dziedzinie reumatologii

Podmiot prowadzący szkolenie specjalizacyjne jest zobowiązany spełnić poniższe standardy akredytacyjne:

- 1. W zakresie prowadzenia działalności odpowiadającej profilowi szkolenia specjalizacyjnego:*
 - posiadanie w swojej strukturze organizacyjnej oddziału reumatologicznego lub innej komórki organizacyjnej posiadającej status podmiotu wykonującego działalność leczniczą, udzielającej specjalistycznych świadczeń opieki zdrowotnej z zakresu reumatologii.
- 2. W zakresie zapewnienia warunków organizacyjnych umożliwiających realizację programu specjalizacji określonej liczbie lekarzy:*
 - posiadanie odpowiednio wyposażonego pomieszczenia dydaktycznego, wyposażonego w sprzęt audiowizualny, dostęp do Internetu oraz podstawowe podręczniki i czasopisma naukowe z zakresu objętego programem specjalizacji.
- 3. W zakresie zapewnienia pełnienia nadzoru nad jakością szkolenia specjalizacyjnego:*
 - posiadanie komisji lub powołanie osoby odpowiedzialnej za ocenę jakości szkolenia, organizowanie cyklicznych spotkań z lekarzami odbywającymi szkolenie specjalizacyjne, przyjmowanie i analizowanie zgłaszanych przez lekarzy uwag dotyczących problemów w realizacji ww. szkolenia.
- 4. W zakresie zapewnienia monitorowania dokumentacji szkolenia specjalizacyjnego danego lekarza:*
 - a) okresowa kontrola kart szkolenia specjalizacyjnego oraz indeksów wykonanych zabiegów i procedur medycznych lekarzy odbywających szkolenie specjalizacyjne,
 - b) weryfikacja terminowości odbywania i zaliczania kursów specjalizacyjnych, staży kierunkowych oraz wykonywania zabiegów i procedur medycznych objętych programem specjalizacji, dokonywana przez komisję lub osobę odpowiedzialną za ocenę jakości szkolenia.
- 5. W zakresie zapewnienia odpowiedniej kadry:*
 - posiadanie kadry specjalistów, którzy mogą pełnić funkcję kierownika specjalizacji lub kierownika stażu kierunkowego określonych w programie specjalizacji.
- 6. W zakresie zapewnienia sprzętu i aparatury niezbędnych do realizacji programu specjalizacji:*
 - posiadanie sprzętu i aparatury niezbędnych do realizacji świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego w trybie hospitalizacji o profilu: reumatologia – co

najmniej pierwszy poziom referencyjny, zgodnie z przepisami regulującymi zasady realizacji świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego.

7. *W zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych umożliwiających zrealizowanie programu specjalizacji określonej liczbie lekarzy:*

- a) prowadzenie działalności polegającej na udzielaniu specjalistycznych świadczeń opieki zdrowotnej w dziedzinie reumatologii,
- b) udzielanie specjalistycznych świadczeń opieki zdrowotnej, w tym wykonywanie zabiegów i procedur odpowiedniego rodzaju, w zakresie i liczbie umożliwiającej wszystkim lekarzom odbywającym szkolenie specjalizacyjne, w danej jednostce, realizację programu specjalizacji, w tym wykonanie zabiegów i procedur medycznych określonych w programie specjalizacji, z uwzględnieniem staży kierunkowych,
- c) posiadanie doświadczenia w prowadzeniu leczenia chorych z układowymi chorobami tkanki łącznej, zapaleniami naczyń, we wczesnym diagnozowaniu i leczeniu zapalenia stawów,
- d) prowadzenie leczenia biologicznego,
- e) posiadanie przyszpitalnej poradni reumatologicznej (bez precyzowania dostępności),
- f) zapewnienie dostępu do OIOM-u lub łóżek intensywnej opieki;
- g) możliwość tworzenia zespołów terapeutycznych (kardiolog, pulmonolog, nefrolog, ortopeda itp.),
- h) posiadanie w oddziale / w pracowni aparatu:
 - RTG,
 - USG z głowicami do oceny narządu ruchu,
- i) na 1 miejsce szkoleniowe powinno przypadać 150 hospitalizacji reumatologicznych rocznie.